

Els dos alumnes més innovadors

Josep Berga i Boada i Francesc Vayreda

Una de les facetes més rellevants del personatge Josep Berga i Boix, a banda de la seva obra pictòrica, és la de pedagog, mestre de belles arts, primer del 1864 al 1868 al col·legi de Girona, del 1870 al 1877 al Centre Artístic d'Olot i tot seguit, a partir del novembre d'aquest mateix any i fins a la seva mort el 1914, a l'Escola de Dibuix, més tard anomenada Escola Menor de Belles Arts.

>> *Josep Berga i Boada, Retrat de Josep Berga i Boix, (1905). Llapis sobre paper, 32 x 24,5 cm. Col·lecció particular.*

MARIONA SEGURANYES > TEXT

Per les aules de Berga i Boix van passar milers d'alumnes, alguns dels quals van arribar a ser importants i innovadors artistes, orgullosos del primer mestratge rebut. Destaquen per sobre de tot els escultors Miquel Blay i Josep Clarà, molt estimats per Berga i Boix, els quals sempre eren citats, a les seves memòries enviades a la Diputació de Girona, com a exemples de superació i èxit a les respectives carreres artístiques. Entre els escultors que van assistir a les seves aules cal també destacar Joaquim Claret.

Dels alumnes de Berga i Boix que es van dedicar a la pintura, formen un grup important els que van elaborar una obra continuïsta, coneguts avui com a pintors de l'Escola d'Olot, entre els quals cal esmentar Josep Olivet Legares i Melcior Domenge, entre molts d'altres. Josep Gelabert és un dels deixebles que va iniciar la modernització de l'Escola d'Olot, amb unes pinzellades més agosarades, amb gruix de pigment, i plasmant un paisatge despulat de pastors i pastores.

Josep Berga i Boada, el fill innovador de Josep Berga i Boix

Però si hi ha dos artistes que amb la seva obra van trencar l'estètica de l'Escola d'Olot i no van seguir les seves premisses, són precisament els fills corresponents de dos dels fundadors de la mateixa escola: es tracta de Josep Berga i Boada, fill de Berga i Boix, i Francesc Vayreda, fill de Joaquim Vayreda. L'evolució artística d'aquests dos pintors és diferent, però hi ha moments de confluències formals que s'expliquen per viure un mateix moment i una mateixa rebel·lió al marge del camí artístic traçat pels respectius pares. Opten per ser receptius a les innovacions estètiques, tal com havien fet setanta anys abans Josep Berga i Boix, Joaquim i Marian Vayreda. Josep Berga i Boada (1872-1923) es forma a l'Escola de Belles Arts amb el seu pare, i al taller d'imatgeria religiosa *El Arte Cristiano*, on s'inicia en el camp de l'escultura. Fou un artista molt polifacètic. A més de la seva faceta com a escultor, escriptor i pintor, fou un molt bon dibuixant il·lustrador, i en molts dels seus retrats es va apropar al

Els dos artistes que van trencar l'estètica de l'Escola d'Olot són Josep Berga i Boada i Francesc Vayreda

>> *Josep Berga i Boada,*
El cercle (1916).
Oli sobre tela, 110,5 x 90 cm.
Museu de Valls. Donació
Obra Social "la Caixa".

modernisme, moviment que es trobava a l'atmosfera artística de finals del segle XIX a Europa i a Catalunya, amb Ramon Casas i Santiago Rusiñol com a artistes capdavanters. L'esperit inquiet de Berga i Boada el va empènyer a cercar nous horitzons, i el 1897 obté la plaça de director de l'Escola Menor de Belles Arts de Figueres, després d'un concurs molt conflictiu. L'estada de Berga i Boada a Figueres fou molt breu, però el pintor va establir lligams que marcaren la seva trajectòria vital, i hi va exposar en diferents ocasions. El 1912, Berga i Boada guanya les oposicions com a professor de l'Escola Me-

nor de Belles Arts de Sant Feliu de Guíxols, i juntament amb Joan Bordàs, que passa a ser el director del centre, realitza una gran tasca com a pedagog. Berga i Boada va deixar una gran empremta a Sant Feliu de Guíxols: fou l'impulsor de l'actual Museu d'Història de la Ciutat i va crear, des de la secció de belles arts de l'Escola d'Arts i Oficis, l'agrupació excursionista, que li va permetre arrossegar els seus alumnes a l'exterior, tot fent excursions per conèixer el patrimoni local. Amb el temps podrem fer una valoració més profunda i meditada de la seva producció, que sens dubte es va adaptar als moments que

Berga i Boada, per sobre de tot, va restar obert a les noves onades estètiques, i així ho va demostrar amb els seus retrats de tocs modernistes

>> Josep Gelabert, Paisatge, (c. 1930). Oli sobre tela, 50 x 60 cm. Col·lecció particular.

li va tocar viure. Berga i Boada, per sobre de tot, va restar obert a les noves onades estètiques, i així ho va demostrar amb les seves escultures que rememoraven nimfes clàssiques, o els seus retrats de tocs modernistes i els seus olis on emergeixen personatges d'un realisme estrany, que ens atrau poderosament. Aquest és el cas d'*El cercle*, del Museu de Valls, pintat el 1916, molt pro-

bablement un retrat de la seva filla, que observa des de l'eixida l'horitzó amb el cel blau. I no podem deixar d'observar aquest cercle i les llargues cames d'aquesta noia, que posseeix el mateix valor escultòric que les *Banyistes* de Francesc Vayreda, tela realitzada després de l'influx de Cézanne i dels artistes prerenaiantistes italians, després de la ventada classicista del Noucentisme. Totes dues obres respiren poderosament realisme màgic, ens aporten una nova realitat, un nou horitzó, cap on tant necessitaven mirar Berga i Boada i Vayreda, els fills proscrits de l'Escola d'Olot, que la coneixen sobradament, l'entenen, però no es troben disposats a repetir els cànons de l'Arcàdia olotina, els pastors i pastores vivint en equilibri amb la naturalesa, com una mena de paradís terrenal.

La connexió europea de Francesc Vayreda

Francesc Vayreda (1888-1929), com Berga i Boada, es va formar a l'Escola de Belles Arts sota la tutela de Berga i Boix. El jove Vayreda no va poder tenir l'influx directe del seu pare, ja que aquest va morir quan ell tenia tan sols sis anys. És a l'escola de Francesc Galí d'Assís, a Barcelona, el 1906, on decideix fer-se pintor. El seu viatge a París el 1911 li permet conèixer els impressionistes francesos, Pissarro, Monet

>> Josep Berga i Boix donant classes a una dona, als marges del Fluvià, a principis del segle xx.

Francesc Vayreda i Berga i Boada van elaborar les seves obres guiats per les seves respectives passions per innovar

>> **Francesc Vayreda,**
Banyistes, (c. 1920).
Oli sobre tela, 145 x 120 cm.
Col·lecció particular.

i Cézanne. A més, al Louvre entra en contacte amb l'obra dels artistes renaixentistes italians, i es matricula a l'Acadèmia Cercle International des Arts. El 1913 s'incorpora a l'agrupació Les Arts i els Artistes i inicia una sèrie de teles que s'allunyen de l'Escola d'Olot i es troben marcades per la línia de Cézanne, que li redreça el camí. Obres cabdals d'aquest moment són *La trena*, *Nu a la platja* i *el Retrat de Francesc Pujols*. A partir de finals dels anys deu i principis dels anys vint inicia la seva etapa que bategem com a Realisme Màgic, amb unes teles intenses de color, habitades per figures femenines, elaborades a partir de volums, que ens ofe-

reixen una mirada interior i una nova realitat per descobrir. El paisatge també té un lloc important en la seva producció.

Francesc Vayreda i Berga i Boada, amb les seves respectives passions per innovar, van obrir camins nous i es van situar en alguns moments a l'òrbita del que estava succeint en el camp estètic a Catalunya i Europa. Tots dos artistes van seguir l'anhel del seu antic mestre: cercar allò nou perquè emergeixin obres plenes d'inquietuds, vida en estat pur.

Mariona Seguranyes és historiadora de l'art i doctora en humanitats.

Per saber-ne més

SALA, Joan; ARNAU, Maria Assumpció: «El perfil pedagògic de Berga i Boix a través de les memòries de l'Escola de Belles Arts», article pendent de publicació pel Patronat d'Estudis Històrics d'Olot i Comarca, aquest any 2014.

SALA, Joan: *Josep Berga i Boix (1837-1914). L'intendent d'una època*. Llibres de Batet, n 2. Carmen Simon editora. Olot, 2000.

Josep Berga i Boada 1872-1923 Trajectòria d'un artista polifacètic. Edició del Museu Comarcal de La Garrotxa i Fundació La Caixa. Olot, 1992.

SEGURANYES, Mariona: «Francesc Vayreda, de l'impressionisme al noucentisme a Catalunya», dins el catàleg de l'exposició «Francesc Vayreda, de l'impressionisme al noucentisme a Catalunya». Edició del Museu de la Garrotxa amb la col·laboració de la Diputació de Girona. Girona, 2013.

Tant el jove Vayreda com Berga i Boada van obrir camins nous en el camp estètic